

nagyobb gyakorisággal a többi kortárs személyiségek, leginkább az írók-költők, de művészek, zenészek, tudósok és politikusok is, akiket szívesen idéz és tekint példaképének a jelenkor, pl. Arany János, Jókai Mór, Madách Imre, Tompa Mihály, Fáy András, Semmelweis Ignác, és még soká lehetne sorolni a jeles neveket és életműveket.

Mindezek teljességre törekvő feltárása és feldolgozása csupán a magyar kisgrafikában és exlibris-művészetben, vagy akár csak egy-egy korszak vonatkozásában is

hatalmas feladat lenne az ezzel foglalkozó művészet-történészek számára. Ugyanígy vizsgálható lenne például a régi korok nagy alakjainak és személyiségeinek megjelenése, vagy a 20. század arculatát kialakító magyar és külföldi nagyságok arcmásait és életműveiket idéző kisgrafikai alkotások sokasága. Hasznos lenne ezek összeállítása, s talán tartozunk is vele közművelődésünknek.

Király Zoltán

FERY ANTAL EX LIBRISEI ZEBEGÉNYBEN

Ötödik éve rendezik meg a *Dunakanyar Művészeti Hetek* programsorozatát, amelynek gerincét a komolyzenei koncertek, képzőművészeti kiállítások, színházi előadások, irodalmi műsorok és hagyományörző néptánc-csoportok bemutatói alkotják. Az idén ennek keretében került megnyitásra július 12-én Zebegényben a Fery Antal grafikuművész életművéből válogatott ex libris kiállítás.

A Galéria Cukrászda és az Art Souvenir Galéria helyiségeiben, tehát egymáshoz közeli két helyen tekinthették meg a látogatók, közöttük a budapesti KBK tagjainak népes csoportja, a keretezett tablókban, tematikus csoportosításban elhelyezett ex libriseket. Házigazdaként a Zebegényben élő *Kórusz József* üdvözölte a megjelenteket, közöttük *Bánkiné Fery Veronikát*, a művész lányát és *Kass János* grafikuművészt, majd *Köpöcz Rózsa* művészettörténész mondta el megnyitóját, amelyet az alábbiakban olvashatunk:

INTIM MŰFAJ MESTERE

Fery Antal kiállításának megnyitóján először *Kórusz József* nevét kell megemlítenem, hiszen az ő ötlete volt, ő szorgalmazta, hogy hozzuk el Zebegénybe, mutassuk be az itteni közönségnek Fery Antal ex libriseit. Egy ma már lassan elfeledett műfaj képviselője volt Fery Antal, hiszen az ex librisek, a könyveket megjelölő kis lapocskák szorosan a könyvgyűjtéshez, a könyvek szeretetéhez kapcsolódnak, s ma sajnos egyre kevesebb az igazi könyvgyűjtő. Az ex libris annak a vasláncnak az utóda, mellyel hajdan a drága kódexek tulajdonosai féltett kincsüket a könyvtartó állványhoz csatolták, finom rajzolatú, kis lapocskákká átlényegülve, ugyanúgy a könyvhöz való ragaszkodást jelképezik. A műfaj a könyvnyomtatással, a sokszorosító grafika születésével egyidős. Először fametszet, majd rézmetszet, rézkarc, litográfia, linómetszés technikájával készültek a lapok. Művelői között a legnagyobb mesterek is ott voltak, így Dürer, Cranach, Holbein, Picasso, vagy Matisse. Különös szenvedély kell ahhoz, hogy az alkotó ember pár négyzetcentiméteres felületbe tömörítse mondanivalóját, tudva azt, hogy csak nagyon ritkán kerülhet a néző szeme elé műve, mondjuk akkor, amikor a könyvtulajdonos leveszi a polcra a kedves könyvét és felütvé először az ex librist pillantja meg. A XX. század eleje óta funkciójától elválva, önálló műalkotás-ként, megszámozva, aláírva kezdték el terjeszteni és gyűjteni az ex libriseket. Világszerte gyűjtőkörök alakultak ki, Magyarországon is sok megrendelést kaptak a grafikusok.

Fery Antal pályájának indulása egybeesett a magyarországi grafikai élet általános föllendülésével. 1939-től kezdett Varga Nándor Lajos irányítása mellett fametszéssel foglalkozni, ex libriseket készíteni. 1994-es haláláig több, mint kétezer lapot nyomtatott. Ezt a hatalmas, szerteágazó életművet szülővárosa, Szerencs múzeuma fogadta be és gondozza ma is. Több gyűjtőhöz került jelentős kollekció Fery Antal műveiből.

Fery Antal fametszete, X2

Most *dr. Arató Antal* a székesfehérvári Megyei Könyvtár igazgatója bocsátotta rendelkezésünkre gyűjteményét. Ő dolgozta fel és csoportosította tematikus rendszerben a kis lapokat. Közöttük a legjelentősebb csoportot a magyar írók, költők, zeneszerzők, festőművészek portréit feldolgozó fametszetek adják. De vésője alá kerültek a magyar műemlékek, híres könyvtárak, arborétumok, növények, állatok képei is.

Különös dolog így látni a néhol csak néhány négyzetcentiméteres grafikákat, mert intim műfaj ez, magányos szemlélődést, műélvezetet kínál. Egy ilyen áttekinthető kiállítás pedig arra ad alkalmat, hogy egymás mellett, egyszerre lássuk az ex libris ritkán feltáruló világot. Az ex libris Arató Antal szerint a képzőművészetek epigrammája, a kis felületben a művésznek aforizma-szerűen kell összesűrítenie mondanivalóját.

Fery Antal e műfaj mesterévé vált. Érződik lapjain a formakeresés öröme, a megtalált tömör megoldások

hatvanas, hetvenes évek levegőjét érezzük meg, ennek a világnak egy szabad szelete volt ez a műfaj, mivel intimitásánál fogva talán nem ért el hozzá a cenzorok figyelme. Az alkotók, köztük Fery Antal is saját gyönyörűségekre, szabadon önthették formába gondolataikat. E szabadság öröme is átsugárzik a lapokon.

Köszönjük Arató Antalnak, és nem utolsó sorban Kórusz Józsefnek, hogy megismerhettük e kissé elfeledett műfaj jeles képviselőjét, Fery Antalt.

Köpöczi Rózsa

PAP PIROSKA CSONGRÁDI KIÁLLÍTÁSA

Augusztusban nyílt meg Csongrádon a város szülöttének, de a Szegeden élő és alkotó festő-, és grafikusművész Pap Piroskának a reprezentatív kiállítása, amelyen ötven olajfestményét és harminckét akvarelljét láthatta a közönség. A megnyitóra a KBK szegedi csoportjának tagjai is szép számmal megjelentek, amelynek a művésznő is régi, aktív résztvevője. A rangos, nagy létszámú közönség előtt a szegedi *Dr. Apró Ferenc* helytörténész és művészeti író méltatta a kiállított alkotásokat és alkotójukat. Ebből idézünk az alábbiakban részleteket.

BENTRŐL SUGÁRZÓ ÖRÖM

Pap Piroška csongrádi eredés, itt született az áldást-hozó és romboló Tisza partján, itt töltekezett föl a gyermekkor sohasem halványuló élményeivel. Itt kapta művelődési igényének és művelődésének az alapjait, és elmondhatja József Attilával, hogy *anyám szájából édes volt az étel, apám szájából szép volt az igaz*. Innen indult az Élet rengetegébe, és most, ezen az ünnepi hangulatot árasztó, békességet sugárzó délutánon királyi gazdagon visszaérkezett. Rózsák és tövises szegélyezték az utat, melyet megtett hazulról hazáig, a szelíden szivárványzó csongrádi tájig, ahol a parti fűzek hajában fénylőbb a zöld, mint máshol, az öreg Tisza lágyabban mormol mint másutt...

Szoborra nőtt tanárai voltak: az élet békés idilljét dúdoló Szőnyi, a rajz pontosságát követelő Barcsay, és az akvarell nagymestere, Elekfy Jenő. Pap Piroška művész-szeme mást és többet látott meg, mint mi, hétköznapi emberek, ezért hát alkotni akart, vásznakra menteni látomásait, melyek őbenne fogantak meg, és ő dajkálta őket világra.

Rostáné Pap Piroška életútján sajátos kettősség húzódik végig. A családjában szeretve vállalt kötelességei, és az alkotás önként vállalt édes terhe. Az egyik is ki tudja tölteni az eliramló éveket, de mindkettőnek eleget tenni, erőn fölül vállalkás. Neki sikerült...

Amikor a konokul ballagó időben bő két évtizeddel később, 1989-ben a szegedi tudományegyetem aulájában megrendezte rangos kiállítását, a kritika lábhoz tette a fegyvert, és kivételes ritkasággal hajtotta meg előtte az elismerés zászlaját, mondván, hogy *numen adest*, Pap Piroskát az elsők közé emelték szívéből sarjadt alkotásai. 1993 novemberében pedig a szegedi Móra Ferenc Múzeum engedte át képtárát a művész nagy kiállítása számára...

Pap Piroška képein a legfontosabb az alkotás bentről sugárzó öröme, és továbbítása a néha oly távol lévő emberi szívekhez.

Ő a színek nagy varázslója, játékos egymásnak feszítője meg fegyelmező összebékítője, és csillogjon bár az ezerszínű kolorit akármilyen dús pompával, művein mégis egyik meghatározó elem az alkotás egysége ha tetszik, a tónusegység.

Az akvarell-festés is végigkísérte az életét. Vajon ki tudta-e vonni magát a főiskolán bárki is Elekfy tanár úr hatása alól? Ha pedig küszködött az idővel, mi máshoz fordulhatott volna, mint a könnyű kézzel, gyorsan elkészíthető vízfestéshez? Élvezte frissességüket, hogy lám,

Pap Piroška: Ártér (tusrajz)

egy szál törekeny ecsettel is bilincsbe lehet verni az illanó látványt.... Tagja a Magyar Vízfestők Társaságának, áttetsző akvarelljei nem csak idehaza, de a gránicon túli kiállítóhelyeken is megbecsülést szereznek a nevének.

Az igazi alkotó előbb-utóbb eljut odáig, hogy a kép készítése, a képfelület alakítása során újabb területet hódít meg. Magát a faktúrát. És ekkor az olajkép faktúrája előlép a szín, a forma, a szerkesztés és megannyi képösszetevő mellé újabb képelemnek, azzal, hogy elkészítése Pap Piroskának művészi izgalmat jelent, nekünk nézőknek pedig esztétikai élményt nyújt. Jó példa erre ezen a vidéken a honi piktúra állócsillaga, Koszta József, és a művész új honában a néhai szegedi mester, Dinnyés Ferenc, igaz, ők a faktúra hatásával az expresszív végletekig éltek. És most, amikor majd lassú léptekkel, meg-megállva körbejárnak Pap Piroška csillámvető álmai előtt, mindannyian érezni fogják a Szép felénk sugárzó üzenetét, mely megnyugodni nem tudó világunkban békét és szeretetet áraszt.

Apró Ferenc